

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 658. 152

Кобозєва К. В., студентка 4 курсу
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів є одним з ключових завдань виробничої діяльності підприємств, від результату якого залежить їх фінансовий стан та конкурентоспроможність. Підвищення ефективності використання основних засобів є одним із основних чинників, який зможе гарантувати в перспективі ефективне функціонування підприємства в цілому.

Ця проблема досліджувалась багатьма науковцями і їй присвячені роботи таких вчених-економістів, як І.О. Борисюк, І.Я. Кац, З.В. Атлас, С.Н. Паншина, Е.А. Іванов, А.Е. Фукс, І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін, А.М. Турило та багато інших.

Метою статті є визначення проблем та розробка напрямків підвищення ефективності використання основних засобів.

В економічній літературі існує багато визначень терміна «основні засоби».

Згідно П(С)БО 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

У Податковому кодексі України існує інше визначення основних засобів. Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних

активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2].

Проте у класичному політекономічному визначенні основних засобів немає обмежень у розмірі їх вартості в грошовому виразі. Важливо, що вони беруть участь у виробничому процесі багато раз й переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами.

Успішність управління основними засобами підприємства можна розглядати з позиції ефективності їх використання в господарській діяльності. Через те, що основні засоби експлуатуються тривалий час, вони з часом втрачають свою вартість за рахунок фізичного та морального зношування, а перенесення вартості основних засобів на продукцію, що виробляється, виконувані роботи, надавані послуги здійснюється за рахунок нарахування амортизації. Тому необхідно звернути увагу на цільове використання амортизаційних потоків, які формуються в результаті виробничої діяльності підприємства.

Ефективність основних засобів – це результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні максимальних результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, застосованими на створення суспільного продукту. Від ефективності використання залежать темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, поліпшення якості промислової продукції та інших показників [3].

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Комплекс технічних, організаційних та економічних заходів

щодо кращого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи:

- 1) збільшення екстенсивного завантаження;
- 2) підвищення інтенсивного навантаження.

Проте слід зазначити дві важливі обставини. По-перше, якщо екстенсивне завантаження машин та устаткування обмежується лише календарним фондом часу, то можливості підвищення інтенсивного навантаження устаткування, його продуктивності майже не є такими обмеженими. По-друге, здійснення заходів екстенсивного напрямку, зазвичай, не потребує капітальних витрат, а підвищення рівня інтенсивного використання виробничого апарату пов'язане зі значними інвестиціями; проте останні порівняно швидко окуповуються за рахунок одержаного додаткового економічного ефекту.

До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних засобів можна віднести такі напрями [4]:

- 1) механізація та автоматизація виробництва;
- 2) технічне переозброєння та модернізація підприємства;
- 3) удосконалення технологічних процесів;
- 4) скорочення тривалості операційного циклу виробництва;
- 5) застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом;
- 6) підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу.

Екстенсивні напрями підвищення використання основних засобів такі [4]:

- 1) скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання;
- 2) збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює;
- 3) введення додаткового обладнання.

Важливий резерв кращого екстенсивного та інтенсивного використання основних засобів та виробничих потужностей – стрімке

освоєння проектних потужностей, введення в дію нових технологічних ліній, агрегатів, устаткування. Досвід свідчить, що середній фактичний період освоєння виробничих потужностей становить п'ять-шість і більше років. Разом з тим технічно й економічно обґрунтовані розрахунки підтверджують реальну можливість досягнення проектних показників за один-два роки, залежно від сфери діяльності та виду підприємства [5].

Оскільки одним з найбільш ефективних напрямків підвищення ефективності використання основних засобів є їх оновлення, то слід зауважити, що на сьогоднішній день на підприємствах України існують проблеми з впровадженням нового обладнання, тому що промисловість України перебуває у скрутному фінансовому становищі, кількість збиткових підприємств зростає з кожним роком, відбулося погіршення експортно-імпортних відносин.

Серед факторів, які перешкоджають здійснювати оновлення основних засобів на промислових підприємствах, варто виділити наступні: проблеми з фінансовим забезпеченням інвестиційної діяльності; високі витрати на нововведення; недостатньо ефективне управління підприємством, адже керівники підприємств вирішують поточні проблеми, а впровадження інноваційних процесів залишають на потім; високі економічні ризики; незначна кількість вітчизняних підприємств, які виготовляють обладнання для промислової галузі; недостатня підтримка з боку держави. Вирішення проблеми оновлення основних засобів на промислових підприємствах вимагає активізації інноваційної діяльності, що й дозволить підвищити економічну ефективність господарювання, оновити матеріально-технічну базу, забезпечити конкурентне положення підприємств на національному та світовому ринках. В сучасних кризових умовах вирішити поставлені задачі власними силами підприємствам неймовірно складно, потрібна ефективна підтримка з боку держави. Для вирішення цих проблем необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат в країні та сприятливі умови господарювання.

Таким чином, були виявлені основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів. Для того, щоб

використання основних засобів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно стежити за його технічним станом; залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва; усувати простой; модернізувати устаткування; поліпшувати склад, структуру й стан основних засобів підприємства; удосконалювати планування, управління й організацію праці та виробництва; знижувати фондомісткість; підвищувати фондівіддачу та продуктивність праці на підприємстві; підвищувати якість ремонтів; вивчати кон'юнктуру ринку збуту; стежити за змінами на валютному ринку, а також у разі потреби застосовувати орендоване устаткування з метою підвищення ефективності виробництва.

Література

1. П(С)БО 7 «Основні засоби» (від 27.04.2000 № 92) станом на 24.07.2015 р., підстава z0789-15 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) станом на 01.02.2016, підстава 909-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
3. Берлінг Р. З. Концептуальні засади проведення модернізації основного капіталу регіону / Р. З. Берлінг, О. І. Лиса. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – №24. – С. 187-192.
4. Борисюк І. О. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів / І. О. Борисюк. // Науковий вісник НЛТУ. – 2008. – №18. – С. 2-5.
5. Іванілов О.С. Економіка підприємства: Підручник / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

Науковий керівник,
ст. викладач

Запащук Л. В.

Опубліковано в авторській редакції